

6 מאי 2020

לכבוד
כבוד מבקר המדינה
מר מתניהו אנגלמן

הנדון : קריאה לחקירה מידית בעניינו של היועץ המשפטי לממשלה

כבוד המבקר שלום רב,

בישראל מרכז בידיו היועץ המשפטי לממשלה סמכויות מרובות. הוא גם פרקליטה של הממשלה והיועץ שלה לענייני משפט, וגם עומד בראש התביעה. כפי שהעיר פרופ' שלמה אבינרי, בכיר מדעני המדינה בישראל, כבר לפני כעשור, **אין בכל העולם הדמוקרטי בעל תפקיד כלשהו המרכז בידיו סמכות רחבה כל כך** ("די לריכוזיות", הארץ, 25.10.2009).

עובדה זו הופכת את ההפרדה בין היועמ"ש לבין פרקליט המדינה להפרדה קריטית: לא בכדי אין נותנים בידי היועץ את הסמכות למנות את פרקליט המדינה.

לאחר תום כהונתו של פרקליט המדינה שי ניצן, ניסה היועץ המשפטי לממשלה ד"ר אביחי מנדלבליט להכתيب לשר המשפטים אמיר אוחנה, בלי שום בסיס בחוק, מועמד משלו לתפקיד ממלא המקום. יתרה מזאת, ד"ר מנדלבליט ביקש להטיל וטו על מועמדו של השר בשם "מניעה משפטית" שאיננה קיימת בחוק. החוק אינו מחייב את השר אפילו בהתייעצות עם היועמ"ש לגבי בחירת ממלא המקום, והשר אוחנה אכן עמד על שלו ומינה בסופו של דבר את דן אלדד.

היועמ"ש ובכירי הפרקליטות עשו כמיטב יכולתם לחסום את הארכת המינוי. כך אכן קרה באמצעות צו של כבוד השופט העליון מנחם מוזו, אשר הגדיל לעשות ולא רק שמנע את הארכת כהונתו של ממלא מקום פרקליט המדינה אלדד, בלי נימוק ובלי להבהיר מה הבסיס לכך בחוק, אלא אף הגדיל עשות ואסר על השר – שוב, ללא בסיס בחוק, ובלי שנתבקש לתת סעד זה מטעם העותרים – למנות אחר תחתיו, עד לדיון נוסף. מצב זה יצר אי-בהירות וואקום ניהולי בפרקליטות.

אם לא די בהתנהלות הבלתי תקינה והמתמיהה עד כה בתהליך זה, עתה נכנס הד"ר מנדלבליט אל תוך הוואקום ולקח על עצמו בהודעה חד צדדית, ושוב בלא סמכות בחוק, גם את תפקיד פרקליט המדינה.

עניין זה הוא חמור מאין כמוהו גם בימי שגרה. שכן הוא יוצר אנומליה משטרית חמורה: רק פרקליט המדינה יכול להורות, אם חלילה יתעורר הצורך, על חקירת היועמ"ש; ורק היועמ"ש יכול להורות, אם חלילה יתעורר הצורך, על חקירת פרקליט המדינה. כאשר שני התפקידים מאוחדים באדם אחד, שניהם נמצאים מעבר לאפשרות של חקירה, ואותו אדם נמצא בפועל מחוץ להישג ידה של מערכת האכיפה. אין לתופעת ריכוז כוח שכזו מקביל בעולם הדמוקרטי.

הדברים חמורים הרבה יותר במצב המיוחד שנוצר עתה. אין אלה ימי שגרה. המערכת מצויה בעיצומו של הליך משפטי פלילי נגד ראש ממשלת ישראל. הליך זה חייב להיות נקי מכל דופי, וגם להראות ככזה לעיני אזרחי המדינה. במצב זה יש חשיבות קריטית לכך שהמערכת תנהג בשקיפות על פי כל חוק ונוהל לבל יפגע אמון הציבור בה.

אם לא די בזה, עוד גורם חמור מתערב בסיפור. עננה של חשדות כבדים לשיבוש חקירה מרחפת מזה זמן מעל ראשו של מי שעכשיו נמצא מעבר לכל אפשרות חקירה: חשיפות בעיתונות בימים האחרונים מעוררות סימני שאלה חמורים לגבי התנהלותו של ד"ר מנדלבליט כפצ"ר, בפרשה המכונה "פרשת הרפז". הטענה היא שקיימת הקלטה מוכמנת של היועמ"ש מימיו כפצ"ר, כי הראיה הזו מכריעה, וכי היא שמורה בסתר בפרקליטות – אותה פרקליטות שעליה ממונה המוקלט החשוד בדבר עבירה.

אין בידינו כל ראיות מעבר למה שפורסם בכלי התקשורת. על חלקים נכבדים מן הפרשה מוטלים עדיין צווי איסור פרסום, וחומרים שהמערכת אינה מוכנה לגלותם בציבור. עובדה זו כשלעצמה פוגעת קשות באמון הציבור. אבל מה נאמר כאשר על הכספות האלה ועל צווי איסור הפרסום האלה, יש עכשיו סמכות בלעדית ומלאה, לאדם שהוא נשוא החשדות? הדעת אינה סובלת מצב עניינים כזה. לא ייתכן בשום מנהל תקין ובשום מדינת חוק, שאדם שענתת חשדות ציבורית אופפת אותו, יחזיק במונופול על חומרי החקירה באותו עניין עצמו ועמוד בניגוד עניינים חריף כל כך.

אין בידינו לקבוע אשמה או זכאות, ואין לנו שום יומרה לקבוע אם יש ממש בשמועות ובחשדות. אבל כאזרחים אנו רשאים לתבוע שעצם האפשרות לחקור תישאר על כנה אפילו רק למראית עין, קל וחומר במקרה שיתברר חלילה שיש בחשדות ממש. נדרשת סמכות חיצונית, אובייקטיבית, מעבר לחשד, שתבחן את החומרים ללא משוא פנים.

מצויים אנו ב"ליקוי מאורות" שבו שני גורמים האמונים על טוהר המידות והמינהל התקין – היועץ המשפטי לממשלה ופרקליט המדינה – הם המרכיבים המהותיים במשבר המאיים על תפקודם. אם בשגרה יכולה הייתה הכנסת לבקר התנהלות זו, הרי שהמצב הפוליטי לא מאפשר זאת.

מבקר המדינה נותר המוסד היחיד אשר בסמכותו לחקור את הפרשה ללא משוא פנים ולפרסם מסקנות ברורות לידיעת הציבור ונבחרי, באופן שייאפשר הסקת מסקנות נכונות. אנו קוראים לך לעשות שימוש בסמכותך זו, ולחשוף לאור היום את נבכי הסכסוך בין היועמ"ש לבין מ"מ פרקליט המדינה בהקדם.

על בקשתנו זו חלות הוראות חוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות), תשי"ט-1958

בברכה,

ד"ר מרדכי קידר, יו"ר "חוג הפרוספורים לחוסן מדיני וכלכלי"

מתן פלג, יו"ר תנועת "אם תרצו"

דלית סוטר, יו"ר "פורום קפה שפירא"

זיו מאור, יו"ר "האגודה לזכות הציבור לדעת"

מיכאל לובביקוב, יו"ר "ישראל 2030"